

Non solum sed etiam

Dimitrij Rupel

17. maj 2018

Spoštovane kolegice in kolegi, gospe in gospodje!

Nasploh so slovesnosti, tudi današnja, na vrsti po opravljenem delu. Najprej delo, potem proslava! Na Novi univerzi vztrajamo in poudarjamo, da morajo biti spričevala zaslužena, da morajo biti dokaz dela in znanja. Naj povem z drugimi besedami: dobro delo je treba nagraditi in proslaviti.

Najbrž imajo prav tisti, ki pravijo, da ni priporočljivo mešati poslov in zabave. Delo naj bi ločili od uživanja! To je vsekakor hvalevredno priporočilo, vendar nas pogosto mika, da bi storili prav to: da bi *prijetno združili s koristnim*. Združevanje prijetnega s koristnim, prepletanje

koristi in zabave spada med vse bolj priljubljene in razširjene razvade. Sovpadanja koristi in zabave si preprosto ne pustimo vzeti.

To velja tudi za govore in javne nastope, tudi za predavanja. Vešči govorniki, da ne rečem demagogi, se praviloma trudijo, da bi ob resnih sporočilih povedali tudi kaj zabavnega. Ponekod, recimo v Združenih državah Amerike, je takšno prepletanje skoraj obvezno. Nastopi ameriških govornikov se običajno začnejo s šalo, nadaljujejo pa z resnimi sporočili.

Naj torej začnem z - bolj ali manj zabavno - zgodbo. Po volitvah leta 1990 je bilo potrebno predlagati kandidate za nekatera vodilna mesta na RTV Slovenija. Sredi zanimivega pogovora na predsedstvu koalicije Demos je nekdo za direktorsko mesto predlagal osebo, ki ni bila na dobrem glasu. To je povzročilo vznemirjenje in nekaj višjih tonov, nakar sem pripomnil: *Ta človek ni niti pismen!* Hotel sem reči, da ni primerno podkovan za službo, za katero so ga predlagali. Predlagatelj mi je nato odgovoril s stavkom, ki so ga levičarski mediji pogosto navajali kot obremenilen dokaz proti zmagovalcem volitev leta

1990: *Ni važno, če je pismen, važno je, da je naš.* Ko sem zgodbo povedal prijatelju, ki živi v Trstu in se je celo življenje ukvarjal s politiko, mi je potrdil, da enako razmišljajo tudi v Italiji. To razmišljanje se v (dostojnem) slovenskem prevodu glasi: *Bolje naš bedak kot njihov učenjak.*

Takšno razmišljanje je bilo nekoč in je še danes izredno priljubljeno, v nekdanji socialistični republiki pa je bilo sploh obvezno. V socialističnih deželah, npr. na Kitajskem v času Maove kulturne revolucije so postavili na najvišja mesta ljudi s partijskimi knjižicami, čeprav so bili bedaki. Ko se takšna politika ni obnesla, so si izmislili geslo: *Naj bo učenjak, vendar mora biti tudi rdeč!* (*Expert and red!*) Šele Deng Šjaoping se je domislil pravila: *Ni važno, če je mačka rdeča ali črna, važno je, da lovi miši!*

Mesec maj ni pomemben le zaradi podelitve diplom Nove univerze. Sto let nazaj, maja 1917 je bila objavljena prva Majniška deklaracija, maja 1945 se je končala druga svetovna vojna, maja 1950 je Robert Schuman predlagal ustanovitev *Evropske skupnosti za premog in jeklo*; maja 1988 se je v Slovenijo vrnila demokracija. Trideset let

nazaj, še pred padcem Berlinskega zidu so bile v Sloveniji prvič po koncu druge svetovne vojne ustanovljene nove demokratične stranke, s čimer so Slovenci napovedali konec - in prispevali h koncu - hladne vojne. Leto pozneje je bila objavljena druga majniška deklaracija, ki je bila podlaga za slovensko ustavo in usmeritev slovenske države.

Dan zmage praznujemo istega dne kot *Dan Evrope*. Konec druge svetovne vojne je bil dan zmage, toda dan zmage je bil tudi konec hladne vojne, ki je omogočil tako rekoč podvojitvev članstva Evropske unije.

Prvotna evropska skupnost, ki so jo spodbujali na obeh straneh Atlantika, je bila namenjena *spravi* (sporazumu, pogodbi) med Nemci in Francozi. Po eni strani jo je držala skupaj vrednota *sprave*, po drugi strani pa odpor do sovjetskega komunizma. Leta 1989 je bilo tega odpora konec, nadomestila ga je *sprava med Vzhodom in Zahodom*, natančneje med zahodno Evropo in srednjeevropskimi, baltskimi in balkanskimi - bivšimi komunističnimi - državami - razen Jugoslavije. Za oznako novega položaja so si leta

2000 izmislili novo evropsko geslo: *Enotnost v raznolikosti* (*Unity in diversity*).

Drugo ime za “enotnost v raznolikosti” je *multikulturalizem*, koncept, ki se izkazuje kot posebej problematičen v zvezi z muslimani, ki so se naselili v EU, in tistimi, ki se zbirajo na evropskih mejah. Enotnost v raznolikosti bi bilo mogoče razumeti tudi kot napoved *federalizma*, ki bi Evropsko unijo spremenil v čisto nadnacionalno, državi podobno skupnost. Glede na to, da je takšna preobrazba blizu francoskemu predsedniku Macronu in manj blizu nemški kanclerki Merklovi, se postavlja vprašanje, kaj bo z nemško-francosko spravo oz. z “nemško-francoskim vlakom”, o katerem tako radi govorijo slovenski voditelji? Če dobro premislimo, je “enotnost v raznolikosti” *oksimoron* oz. - prevedeno v slovenščino - *bistroumni nesmisel*, saj je enotnost načeloma v nasprotju z raznolikostjo. Raznolikost ni najbolj zanesljivo vezivo, torej ni povsem jasno, ali ima združevalne ali razdiralne učinke. Je Evropska unija utemeljena na bistroumnem nesmislu?

Če dobro premislimo, se leta 1950 niti Nemci niti Francozi niso odpovedali svojim narodnim značilnostim, ampak so se sporazumeli o sodelovanju. Nekaj podobnega velja za nove članice, ki so vstopile v EU leta 2004, zato geslo o “enotnosti v raznolikosti” ni najbolj posrečeno. Kje naj bi našli enotnost? V raznolikosti? Raznolikost v resnici ne vsebuje enotnosti; doseči pa je mogoče *sožitje raznolikosti in enotnosti*, ki ga - med drugim - ureja evropsko načelo *subsidiarnosti*. Naj enotnost velja, kjer je nujna, enako pa naj velja za raznolikost.

V Sloveniji se prepiramo, ali naj bomo enotni, ali naj bomo raznoliki; ali naj bo to ali ono podjetje privatno ali državno; ali naj bodo univerze in zdravstvene ustanove državne ali zasebne. Pravilen odgovor (v latinščini) je: *Non solum, sed etiam*, kar pomeni *Ne le, ampak tudi*. Tako pravimo, da nekdo ni samo lep, ampak je tudi pameten; da ločevanje odpadkov (kot so se odločili pri podjetju Snaga in to napisali na smetarska vozila) ni le koristno, ampak tudi zabavno; da Evropska unija ni le raznolika, ampak je tudi enotna... Ali je pravilneje reči francosko-nemški vlak ali francoski *in* nemški vlak? Vendar:

ne le francoski in nemški, ampak tudi slovenski vlak. Ali še bolje: *ne le francoski, nemški in slovenski vlak, ampak tudi evropski vlak*. S tem končujem poučni del tega nagovora.

Po svečanem izročanju diplomskih listin si bomo nazdravili s kozarcem penine, kar ne bo le koristno, ampak tudi prijetno.